

Ludmila Romportlová
Ctirad John

Bylo to tak?

TRITON

TRITON
Praha / Kroměříž

Ludmila Romportlová
Ctirad John

Bylo to tak?

Stanislav Juhaňák – TRITON

*Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována,
rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu
vydavatele.*

Copyright © Ludmila Romportlová, Ctírad John, 2013

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2013

Cover © Renata Brtnická, 2013

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,

www.tridistri.cz.

ISBN 978-80-7387-690-6

Červencová sobota byla jako každá jiná. Usadil jsem se na prosluněné verandě s širokým oknem. Drala se do něj třešeň, která právě odevzdala plody. Jako obvykle jsem se začal probírat nashromážděnými týdeníky a novinami. A docela jako obvykle jsem se nad nimi ošival a co chvíli mi proklouzlo mezi zuby pár štavnatých a nečesaných slov, ba někdy i celých hrubiánských vět. Daniela se stáhla do koutku gauče a tiše listovala v dávných denících z dívčích let. Kradí jsem ji pozoroval. Přiznávám, že jsem jí její deníky plné dětské a dívčí „literatury“ záviděl. Chápal jsem, proč dává najevo svůj odmítavý postoj k současným tiskovinám, které tvrdošijně odmítají tisknout zasvěcené referáty o knížkách, o krásné literatuře. Často s ní souhlasím. Naše časopisy se dnes vskutku nesnaží pěstovat u čtenářů umění zkoumat a třídit nabízenou literaturu. Docela se zapomnělo (kdeže jsou časy Černého Kritického měsíčníku), že činnost kritika může být stejně tvořivá jako tvorba básníka či prozaika.

Daniela si předsevzala vytrhnout mne z čtenářské rozvrhlosti a jeden ze svých dívčích deníků mi přistrčila. Ledabylo ho rozevřela. Začal jsem zvědavě číst.

Tak dneska máme prvního juliána. To ty prázdniny utíkají. Ještě dva měsíce svobody a pak... Ale kdo by se teď otravoval školou. Dneska bylo hezky. Ráno jsem s maminkou trhala růže, tatínek je potřebuje do školy. Chudáci děti je budou kreslit při přijímačkách na sklářskou školu. Dneska mne to v hodině klavíru nebavilo. Musela jsem opakovat Vltavu, Poem a Snění. V zahradě jsem obhlížela angrešty, ale byly ještě kyselé. Jahody, ty jsem už skoro všechny vyzobala. Odpoledne jsme seděly s Vlastou na lavičce pod břízami. Na koleně jsem měla děsnou ránu. Natloukla jsem si, když jsem honila jednoho blbýho psa. Vlasta mi vyprávěla, jak slavný

pohřeb měl Peroutka, ten, co se zabil v letadle. K večeru se nad Brodem snesla malá bouřka. Moc se mi líbilo, když po ní sedl tatínek k pianu a hrál národní písně.

Dočetl jsem a něco mi v hlavě cvrnklo. Jako by na mne někdo šplíchl pár kapek živé vody. A zrodil se nápad. Byl můj, ale vyvolal ho dávný dívčí deník. Daniela překvapeně pozorovala můj neklid a mé vzplanutí.

Ještě si to musím v hlavě srovnat, prohlásil jsem. Ale mám najednou chuť vytvořit s tebou takovou – řekl bych filmařskou – časoběrnou prolínačku. Byl by to prostřih událostmi, které se kolem nás za války odehrávaly v různých koutech naší republiky.

6

Tobě bude hej, ty máš svůj deníček, do kterého jsi zapisovala svá hnutí už jako terciánka turnovského gymnázia. Já budu válečné události pracně dolovat z paměti. Byl jsem tehdy septimán prachatického gymnázia a potom medik, kterému zavřeli vysoké školy. Vznikne roztočivná míchanice, které budeme říkat asambláž.

Slova míchanice a asambláž se Daniele zalíbila a odevzdaně poznamenala, Dobrá, půjdeme do toho. Bude to méně bolavé než s tebou prohrávat jednu šachovou partii za druhou.

V tercii jsem už do gymnázia v Turnově nedojížděla. Bydlení u babičky a dědečka v Turnově skončilo neslavně. Babička byla ženský generál, všechno chtěla komandovat, míchala se i do mého oblečení. Je mi nanic, když si vzpomenu na pamětihodnou historii se sukní starou bezmála padesát let. Babička ji na mne navlíkla a založila špendlíky. Stejně ale sahala jeden decimetr nad zem. Když se mnou sukně šla, vytažená až k bradě, do školy, nemohla jsem se ani nadechnout. Stejně potupná byla i patálie s botami. Ke starým křepálům babička dala u ševce přidělat poutka a spoutané boty nazula na mé nohy. Tolik jsem se za boty styděla, že jsem se šourala do školy pod chodníkem. Náš gympl měl hladké chodby, holky se na nich rády klouzaly. Já stála přimražená v koutě, boty přikryté aktovkou, s pocitem dalšího nespravedlivého pokoření.

Naše tercie má půl holek a půl kluků. Je to tak dobře, máme tu větší psinu.

Všechny předměty mně jdou slušně. Nerozumím si jen s matikou, to je často velké trápení. Proto také okukuji profesory, kteří ji vyučují. Chtěla bych odhadnout, jak jsou přísní a kolik kulí rozdají za den. Jeden je elegant, hrozně přísný, ale umí také žertovat. Říká mně, že mne jednou vezl v kočárku. Ale já obdivuji matikáře, který učí také fyziku. Je to starý úctyhodný pán, má krásné vlasy, bílé jako mléko, vždycky si mne prohlížel. Jednou mne na chodbě zatahal za rukáv, Tak přece jste to vy, já už učil vašeho tatínka... Kéž by mne také učil! To, že tatínek maturoval na turnovském gymnáziu, pro mne neznamenalou výhodu, je tu na mne moc vidět.

Někdy máme skvělý den. Jako dneska, když šla celá bouda na pochodák. Pochodovali jsme do Jenišovic. U hrobu historika Josefa Pekaře jsme zaspívali Čechy

krásné, Čechy mé a naši národní hymnu. Zpívali jsme s chutí a nadšeně.

Všichni cítíme, že se kolem naší republiky stahují mračna. Dnes v noci byl poplach, siréna ječela jako blázen. Letadla nepřiletěla. I tak jsem si uměla představit až do teď nepředstavitelnou válku.

Jsem doma ráda. Hrabu se třeba ve starých ročnících předválečných Humoristických listů. Četla jsem v nich srdceryvný příběh Kačenky Strnadové, služebné v Praze. Pak jsem se hned pustila do knížky Ignáta Herrmanna Vdavky Nanyňky Kulichovy. Je to prima čtení, ale já vyhledávám spíš hrůzné romány. Někdy si tu hrůzu zapíši do deníku, byla by škoda, kdybych ji zapomněla.

V tělocviku nám už dávali cvičební úbor na středoškolské předstletové hry. Je to kombinace světle modrých kalhotek, bílého trička a bílých ponožek. K tomu ještě černé cvičky. Vypadám v tom strašně tlustá.

Před týdnem mne tatínek vyznamenal a jsem na to moc pyšná. Pověřil mne, abych na čtverečkované šabloně obtahovala na skleněné tabuli jeho kresbu. Až bude tatínkův výtvar zdobit nějakou spořitelnu, nikoho ani nenapadne, že v přípravě uměleckého díla jsem měla prsty i já, nepatrná třináctiletá holka. Už teď moc dobře vím, že při rytí do skla se umělec nesmí odchýlit ani o půl milimetru.

O letošním Dnu matek dal tatínek mamince skleněnou vázu s nasazenou rytinou maminky s děťátkem. Kdybych napsala, že se mi líbila, bylo by to málo. Byla to krása vrytá do skla.

Šimona k nám přišla do terciie. Byla z kantorské rodiny. V ní bylo učitelování zakořeněno v několika generacích. Otec, ředitel měšťanské školy v malém městě na Blánci, se rozhodl dokázat občanstvu, že měšťanka je pro dítě ta pravá studnice vzdělání. Dcera Šimona se proto stala žákyní školy, kterou její otec přísně a pyšně spravoval. V druhém ročníku se začala ošívat. Vrstevnice, dcery místní honorace, ale i ševců a hokynářů, jezdily denně vlakem do gymnázia v Prachaticích. Pro celý kraj bylo Athéneem. Stálo to hořké vyčítání a pláč, než otec překonal ředitelskou pýchu a Šimona se octla mezi námi,

v tercii reformního reálného gymnázia. Přestup z měšťanky nebyl hladký. Terciáni už jsou zkušený mazáci, především holky, dcerky úředníků a kantorů v menšinovém městě ji braly na vědomí nerady a váhavě. Šimona byla neokoukaná, zdatná volejbalistka, která rázem vnesla do třídy smysl pro řád a přirozený svět. Brzy po ní pokukovali šviháci z vyšších gymnaziálních ročníků. Rychle se vžila do středoškolských rituálů a s vkusem a bez šprtounství zdolávala úskalí opáček, „kón“ a známkování do pověstných kantorských notesů. Brzy nás udivila svým nadáním pro matematiku. Rezervovanost spolužačky tála a „ta nová“ se zamíchala do študáckého chumlu. Býval jsem jedničkář, takový uměřený, nikdy jsem nebyl šprt. Zvládal jsem techniku napovídání sousedům a při kónách z matiky jsem leckdy podstrčil vypočítaný příklad.

V kvintě si Šimona umanula, že začne mé premiantství ostřelovat. Dařilo se jí to a holky jí fandily. Nezdálo se nám, že je jí milé nadbíhání septimánů a oktávánů, kteří se o přestávkách nenápadně trousili do naší třídy. Naše spolužačky začaly chodit do tanečních. I kolem Šimony nebyla nouze o drobné romantické příběhy. Ona si vedla svou. Hodně četla a byla celou třídou uznávaným znalcem soudobé české literatury. Stala se spoluzakladatelkou čtenářského kroužku, který se o nedělích scházel na zámku ve Vlachově Březí – u Fialů. Jako výraz obzvláštní přízně pozvaly naše literátky občas i múzicky laděného spolužáka. Sedělo se v rozsáhlé komnatě s krbem a dávnou atmosféru dotvářel literární opar starých časů, kdy v zámeckých prostorách milostně vzplanul Jan Neruda ke své vzdálené příbuzné, Aničce Tiché. Čtenářské besedy pro vyvolené se stávaly brankou do světa, který se lišil od gymnaziální všednosti.

Červen v osmatřicátém zvedl naše národní sebevědomí. Stali jsme se svědky rychlého obsazení naší západní hranice dobře vyzbrojenou armádou. Mně přinesl překvapivé setkání v nečekaných kulisách. Zatlačilo mne k výhybce a vyzvalo mne k jejímu přehození. Jeli jsme se Šimonou motorovým vláčkem z Prachatic. Hovořili jsme o dojmech z biologického kroužku, který jsme právě absolvovali. Prázdniny byly v dohledu, poslední předmaturní. V hovoru došlo i na naši posedlost toulat se na kole